

Apunts de llengua

(publicat a *L'Heura digital* 13 i 14, 16 de desembre de 2009 i 27 de gener de 2010)

Tirem un polsim de pronoms febles a l'olla!

Quan toca posar els pronoms febles en català? Quan no toca? Si dubtes o tens curiositat sobre aquesta qüestió (gens menor o “feble”!), aquest article és per a tu.

Sovint, com que som conscients que hem de fer servir els pronoms febles quan parlem en català, però no sabem exactament quan, on ni quin, fem com quan tirem sal a l'olla, que ho fem una mica a ull, sense gaire precisió, sabent que, quan tastem el nostre guisat, potser hi haurem de fer un retoc. Tirem, doncs, un polsim de pronoms febles a l'olla aquesta vegada, però, amb la màxima precisió possible!

Els pronoms febles es diuen així perquè són àtons, és a dir, no reben un cop de veu quan parlem (a diferència dels pronoms tòncics o forts com *jo, ell* o *vosaltres*). En aquest article tractarem els usos dels pronoms febles que acostumen a ser més conflictius perquè no tenen cap equivalent en castellà: els pronoms **EN**, **HI** i **HO**. Comencem amb el pronom EN i en el proper número ens centrarem en els pronoms HI i HO. Som-hi!

EN

(**N'** davant d'un verb que comença per vocal o hac;

'N darrere del verb si acaba en vocal –menys *u*–):

- ✓ El pronom EN substitueix el complement directe (CD) indeterminat. El CD indeterminat es caracteritza perquè no és introduït per un article (*el/la*), un demostratiu (*aquest/aquell*) ni un possessiu (*el meu, la teva*, etc.). Aquí en tenim uns quants exemples:

Hi ha *formigues* → **N'**hi ha

Tinc *gana* → **En** tinc

No sé *patinar* → No **en** sé

Et tallo *carn*? → Te'**n** tallo?

Atenció! Si algú creu que els pronoms febles no són importants, fixeu-vos en l'últim exemple: en aquest cas, si diguéssim **Et tallo?* significaria que estem preguntant a la persona amb la qual parlem si vol que la tallem!

Hem de tenir en compte, a més, que quan aquest complement és introduït per una paraula que n'indica la **quantitat**, aquesta no se substitueix amb el pronom i, per tant, el quantificador no pot desaparèixer, s'ha de mantenir:

Hi ha *tres flors* → **N'hi ha tres**

Aquest Nadal he d'enviar *moltes postals* → Aquest Nadal **n'he d'enviar moltes**

Tinc *una mica de gana* → **En tinc una mica**

No sé *patinar gens* → No **en sé gens**

Et tallo *un tros de carn?* → Te'n tallo **un tros?**

Voleu *més torró?* → **En voleu més?**

Atenció! Especialment amb el verb **haver-hi**, hi ha la tendència de posar el pronom feble i també el CD. Aquestes construccions, però, són totalment incorrectes perquè serien una redundància. Aquí en tenim uns quants exemples: **N'hi ha flors*, **N'hi ha tres flors* o **N'hi ha moltes flors*. En tots aquests exemples hem repetit el concepte *flors* dues vegades i... és millor no fer-nos tan pesats, oi?

- ✓ El pronom feble EN també es fa servir per substituir els complements verbals **introduïts amb la preposició de**, ja siguin complements preposicionals (els complements introduïts per la preposició que el verb “demana”):

M'adono *de la situació* → Me **n'adono**

o complements circumstancials (excepte els CC de manera):

Vinc *del despatx* → **En vinc**

- ✓ El pronom feble EN també substitueix els complements del nom o de l'adjectiu:

La Joana s'ha fet sòcia *del Barça* → La Joana se **n'ha fet sòcia**

No estic gaire segura *del que dius* → No **n'estic gaire segura**

- ✓ També substitueix el subjecte quan va posposat al verb:

Falten *dues setmanes* per arribar al Nadal → **En falten dues** per arribar al Nadal

HI

- ✓ El pronom feble HI substitueix els complements verbals que **no vagin introduïts per la preposició de**, ja siguin complements preposicionals:

M'he acostumat *a anar al gimnàs cada matí* → M'**hi** he acostumat

Esteu d'acord *amb el que acaben de dir?* → **Hi** esteu d'acord?

o complements circumstancials (inclosos tots els CC de manera):

Avui no he anat *al gimnàs* → Avui no **hi** he anat

Lluitem *contra la fam* → **Hi** lluitem

 Atenció! Com que el castellà no necessita posar cap pronom quan no fa explícits aquests complements, moltes vegades sentim frases com **Avui no he anat*, en comptes d'*Avui no hi he anat* o *Avui no he anat al gimnàs*. Recordem que la primera frase és del tot incorrecta perquè, en català, sempre hem de fer referència al que indiquin els complements preposicional o circumstancial, ja sigui mitjançant el pronom feble o el complement per ell mateix.

- ✓ El pronom per al complement directe de 3a persona és **li**, però quan està en contacte amb els pronoms *el/la/els/les*, es transforma en HI. Fixeu-vos que la combinació dels pronoms **els hi** que tan sovint fem servir en la llengua oral només és correcte en casos com els del tercer exemple:

Deixo el cotxe *al Marc* → El deixo *al Marc* → *Li* deixo el cotxe → L'**hi** deixo

Porto la revista *a la Paula* → La porto *a la Paula* → *Li* porto la revista → La **hi** porto

Lliuro els deures *a l'alumne* → Els lliuro *a l'alumne* → *Li* lliuro els deures → Els **hi** lliuro

Dono les claus *a la veïna* → Les dono *a la veïna* → *Li* dono les claus → Les **hi** dono

- ✓ Per acabar i com un exemple clar de la importància dels pronoms febles en la llengua catalana, ens fixem en una parella de verbs que, amb el pronom feble en la forma lexicalitzada, adopta un significat ben diferent:

Tocar: En Manel toca *a l'orquestra* cada dissabte → En Manel **hi** toca cada dissabte

Tocar-hi (i **no tocar-hi**, és a dir, no tenir seny, no entendre les coses): Quines bestieses diu! De vegades sembla que en Manel no **hi toca** gens!

HO

- ✓ El pronom feble HO substitueix el complement directe neutre (**això** o **allò**):

Agafa *el que hi ha damunt la taula* (= **això**)! → Agafa-**ho**!

L'Enric dóna *allò* a l'ONG → L'Enric **ho** dóna

Atenció! El castellà no té un equivalent per al pronom feble HO i, per tant, es fa sovint un ús abusiu del pronom de complement directe *LO* castellà. Frases com **Agafa-lo* o **L'Enric lo dóna* són totalment incorrectes!

- ✓ També substitueix l'atribut no determinat:

Avui estic *gandul* → Avui **ho** estic

Aquests alumnes són *del Brasil* → Aquests alumnes **ho** són

L'examen sembla *fàcil* → L'examen **ho** sembla

Apa, ja tenim llest el guisat, amb el polsim just de pronoms febles. Tingueu en compte aquests petits consells perquè quan tirem els pronoms febles a l'olla no en posem massa ni massa pocs!